

Anton STRES, *Leksikon filozofije*, Celje, Celjska Moharjeva družba, 2018, 1024 str.

Stjepan Štivić

Stjepan.Stivic@teof.uni-lj.si

Krajem prošle godine u Sloveniji je izašlo djelo slovenskog filozofa Antona Stresa *Leksikon filozofije*. Riječ je o djelu koje zavrjeđuje pažnju stručnog čitačkog općinstva u Hrvatskoj, što zbog srodnog kulturnog i misaonog kruga, a što zbog same srodnosti hrvatskoga i slovenskog jezika. No prije svega radi toga što je doista riječ o kapitalnom filozofskom djelu.

Anton Stres je rođen 1942. godine u slovenskom mjestu Rogatec. Završio je gimnaziju u Zagrebu, nakon čega je stupio u red Misijске družbe (lazaristi). Doktorirao je teologiju u Ljubljani (1974.), a filozofiju u Parizu (1984.). Predavao je filozofiju na Teološkom fakultetu u Ljubljani sve do umirovljenja 2006. godine. Objavio je niz rasprava i stručnih knjiga iz povijesti filozofije, etike, političke filozofije te filozofije religije.

Leksikon je samostalno djelo filozofa Stresa, a autor je na njemu zauzeto radio punih pet godina. Sam leksikon je objasnidbene naravi i sadržava više od 2400 natuknica, a autor donosi i iscrpno pojašnjava filozofske pojmove te imena brojnih filozofa različitih filozofskih usmjerenja i nazora. Leksikon je pisan jasno i pregledno, tako da može biti na korist najširem krugu korisnika – kako početnicima u studiju filozofije, tako i onima koji trebaju razjašnjenja kod stručnog istraživanja. Autor je uklopio jezična rješenja filozofskog pojmovlja svojih prethodnika – u poučavanju filozofije u Sloveniji – ali je gdjegdje dao i svoja rješenja.

Djelo je više nego pozitivno prihvaćeno u stručnoj slovenskoj javnosti. Po riječima prof. dr. Bojana Žalca:

»Riječ je o djelu od ogromnoga nacionalnog značenja, a njegov autor se nedvosmisleno upisao zlatnim slovima u povijest slovenske filozofije, jednako tako i humanistike, znanosti i kulture uopće.«

Dekan Teološkog fakulteta dr. Petkovšek piše:

»*Leksikon filozofije* Antona Stresa nije samo djelo ili knjiga koju uzmeš u ruke i odložiš, nego je odraz puta, što ga je do sada prehodala filozofska racionalnost kao takva i filozofija u Sloveniji; upravo tako bit će smjerokaz filozofiji i potpora duhovnom i političkom dozrijevanju duha u našem prostoru i vremenu.«

Akademik dr. Janko Kos istaknuo je karakteristiku leksikona:

»Vidna odlika Stresovog *Leksikona filozofije* je nepristrana i znanstveno poduprta objektivnost autorovog tumačenja pojmova. U tomu se izrazito razlikuje od prijašnjih slovenskih rječnika ili leksikona filozofije.«

Velik zamah u kovanju filozofskih izraza u Sloveniji, kao i drugdje u svijetu, dala je enciklika pape Lava XIII. *Aeterni patris* koja je išla za obnovom kršćanske skolastičke filozofije. U to vrijeme se stvaraju prvi prijevodi filozofskih pojmova, a koji su objelodanjeni u *Filozofskom rječniku* [Filozofski slovar] Aleša Ušeničnika. Ušeničnikov je rječnik u svom konačnom obliku izdan 1941., a karakterizira dakako usmjerenost na skolastičku tradiciju i neposredan prijevod. *Filozofski leksikon* (1981., 329) Janeza Janžekoviča je drugi u nizu pripreve puta zaokruženom leksikonu filozofije. Dr. Janžekovič je bio Ušeničnikov nasljednik na Katedri za filozofiju Teološkoga fakulteta. Dočim je, upravo Stres nasljednik Janžekoviča. Važno je spomenuti u ovom kontekstu *Mali filozofski leksikon* slovenskog filozofa Vladimira Struka koji je izdan osamdesetih godina prošlog stoljeća. Strukov je leksikon, s obzirom na vrijeme svoga nastanka, više otvoren prema novovjekoj i suvremenoj filozofiji. U naznačenom sklopu sasvim je jasno o kakvom je intelektualnom i duhovnom predanju i radu riječ u slučaju Stresova leksikona.

Usporedbe radi, prisjetimo se velikog događaja dovršetka *Filozofskog leksikona* na hrvatskom jeziku (ur. Stipe Kutleša, 2012.). Tada se doista ispunio prazan prostor u sveukupnoj znanstvenoj zajednici. Prije toga je postojao za suvremenu uporabu leksikon Danka Grlića *Leksikon filozofa* (1968), te nekoliko filozofskih rječnika, *Filozofijski rječnik* (ur. Vladimir Filipović, 1965; 1984; 1989.), prijevod *Filozofijskog rječnika* Aloisa Haldera (2008.), *Rječnik filozofskih pojmova* Ante Mišića (2000.) te spomenimo još rječnik Branka Bošnjaka *Filozofija. Uvod u filozofsko mišljenje i Rječnik* (1977.).

Pisati o samoj opravdanosti naziva *Filozofski leksikon* u ovom prikazu nije mjesto. No recimo, da ovaj književni oblik danas doista proizlazi, ne samo iz potrebe za interdisciplinarnošću ili samopredstavljanjem, nego čak više iz potrebe spašavanja i ostavljanja traga nekom novom putu preporoda ljudskog duha. U tom smislu Stresov leksikon mora dobiti mjesto kapitalnoga filozofskog djela jer to zavrjeđuje.